

Právo na súdnu ochranu – aktuálna judikatúra ÚS SR

Marcel Dolobáč

limity zásahu ÚS SR do právoplatných rozhodnutí všeobecných súdov

- ▶ ÚS SR neprináleží hodnotiť správnosť skutkových záverov, či právneho posúdenia vecí všeobecnými súdmi, pretože nie je prieskumným súdom, nadriadeným súdom a ani ochrancom zákonosti (II. ÚS 1/95). Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým prislúcha interpretácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo záväznou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli do takej miery zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, že by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06, I. ÚS 337/07).

náhrada trov právneho zastúpenia – určenie platobného miesta

- ▶ uznesenie I. ÚS 574/2013
- ▶ uznesenie NS SR sp. zn. 1 M Cdo 11/2011 z 27. novembra 2012
- ▶ ak mal počas konania účastník postupne viacerých advokátov a v čase rozhodovania je zastúpený advokátom, zákonným platobným miestom pre náhradu trov celého konania (vrátane trov spojených so zastúpením predošlými advokátmi) je v poradí posledný advokát

náhrada trov konania

- ▶ nález I. ÚS 119/2012
- ▶ určenie tarifnej hodnoty v prípade vindikačnej žaloby
- ▶ vyrubenie súdneho poplatku c/a určenie náhrady trov právneho zastúpenia

trovy povinného v exekučnom konaní

- ▶ uznesenie I. ÚS 520/2013
 - **argumentácia krajského súdu**
- ▶ § 200 ods. 1 EP „Trovami exekúcie sú odmena exekútora, náhrada hotových výdavkov a náhrada za stratu času pri vykonaní exekúcie (§ 196). Oprávnený a exekútor majú nárok na náhradu trov potrebných na účelné vymáhanie nároku.“
- ▶ komplexná trov exekúcie – siedma časť „trovy exekúcie“
- ▶ nie je možná primeraná aplikácia Občianskeho súdneho poriadku
- ▶ § 203 ods. 1 EP „Ak dôjde k zastaveniu exekúcie zavinením oprávneného, súd mu môže uložiť nahradenie nevyhnutných trov exekúcie.“

trovy povinného v exekučnom konaní

- ▶ uznesenie I. ÚS 520/2013
 - **argumentácia účastníka v konaní pred ÚS**
- ▶ § 57 ods. 1 písm. g) „Exekúciu súd zastaví, ak exekúciu súd vyhlásil za neprípustnú, pretože je tu iný dôvod, pre ktorý exekúciu nemožno vykonať ...“
- ▶ § 203 ods. 1 EP „Ak dôjde k zastaveniu exekúcie zavinením oprávneného, súd mu môže uložiť nahradenie nevyhnutných trov exekúcie.“
- ▶ § 251 OSP „na výkon rozhodnutia a exekučné konanie podľa osobitného predpisu sa použijú ustanovenia predchádzajúcich častí, ak tento osobitný predpis neustanovuje inak. Rozhoduje sa však vždy uznesením“

trovy povinného v exekučnom konaní

- ▶ uznesenie I. ÚS 520/2013
- ▶ § 271 OSP „ak dôjde k zastaveniu nariadeného výkonu rozhodnutia, súd rozhodne o náhrade trov, ktoré účastníkom uskutočňovaním výkonu rozhodnutia vznikli, podľa toho, z akého dôvodu k zastaveniu výkonu rozhodnutia došlo. Môže tiež zrušiť dosiaľ vydané rozhodnutia o trovách výkonu, prípadne uložiť oprávnenému, aby vrátil, čo mu povinný na trovy výkonu rozhodnutia už zaplatil.“

trovy povinného v exekučnom konaní

- ▶ uznesenie I. ÚS 520/2013
 - **z odôvodnenia uznesenia ÚS SR**
 - ▶ „výklad krajského súdu, ktorým a priori vylúčil náhradu trov konania v prospech povinného je príliš formalistický“
 - ▶ „náhrada trov konania, a to nielen v súdnom konaní, ale aj v konaní exekučnom, sa riadi princípom úspechu vo veci a princípom zavinenia. Vychádzajúc z princípu zavinenia, ukotveného v § 203 ods. 1 Exekučného poriadku, ak oprávnený skutočne svojim správaním zaviniť vznik nevyhnutých trov exekučného konania, je povinný ich nahradiť, pričom bolo by nelogickým a nesprávnym zužovať túto jeho povinnosť len v prospech exekútora“

trovy povinného v exekučnom konaní

- ▶ uznesenie I. ÚS 520/2013
- ▶ „ustanovenie § 203 ods. 1 Exekučného poriadku by sa malo vykladať tak, že oprávnený je povinný v prípade zavinenia hradiť nevyhnutné trovy exekúcie nielen v prospech exekútora, ale i v prospech povinného“

odôvodnenie výroku o trovách konania

- ▶ nález I. ÚS 423/2010
 - ▶ nález IV. ÚS 348/2011
- všeobecné východisko - obsahový rámec čl. 46 ods. 1 Ústavy SR**
- ▶ právo na súdnu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR obsahuje dve zložky, a to jednak právo na prístup k súdu, t.j. právo obrátiť sa na súd na vymoženie či ochranu subjektívneho práva, a jednak právo na určitú kvalitu procesu, ktorá je zabezpečená celou radou inštitucionálnych a procesných záruk. Právo na spravodlivý proces je tak samostatné subjektívne verejné právo voči štátu na poskytnutie právnej ochrany v takom konaní, ktoré maximálne garantuje spravodlivý výsledok.

odôvodnenie výroku o trovách konania

- ▶ nález I. ÚS 423/2010
 - ▶ „žalobcovi náhradu účelne vynaložených trov dovolacieho konania nepriznal“ – uznesenie NS SR
 - ▶ „rozhodovanie o trovách konania sa vo všeobecnosti spravuje zásadou úspechu vo veci, ktorá je doplnená zásadou zavinenia. Konajúci súd môže účastníkovi konania, ktorý mal vo veci plný úspech, nepriznať trovy konania v súlade s § 150 ods. 1 OSP len vo výnimočných prípadoch.**v prípade takéhoto postupu a nepriznaní trov účastníkovi, ktorý mal vo veci plný úspech, je súd zvlášť povinný dbať na dostatočné odôvodnenie, nepostačí všeobecné konštatovanie existencie dôvodov hodných osobitného zreteľa..**“

odôvodnenie výroku o trovách konania

- ▶ nález IV. ÚS 348/2011
 - právna veta

Ústavný súd považuje za nevyhnutné, aby rozhodnutia všeobecných súdov zodpovedali zákonným kritériám nielen v merite veci a aby ich vydaniu predchádzal postup rešpektujúci procesné normy, ale aby tiež odôvodnenia týchto rozhodnutí vo vzťahu k všetkým ich výrokom zodpovedali kritériám daným § 157 ods. 2 poslednou vetou OSP, pretože iba takéto rozhodnutia možno považovať za súladné s princípmi spravodlivého procesu.

odôvodnenie výroku o trovách konania

- ▶ nález IV. ÚS 348/2011
 - z odôvodnenia krajského súdu
- ▶ „nenamietala výšku uplatnených nárokov trov konania za jednotlivé úkony právneho zastúpenia. Žalovanému v 1. rade ako aj žalovanému v 2. rade vznikli trovy konania pozostávajúce z trov právneho zastúpenia za úkony právnej pomoci, vyčíslených v podaniach právnych zástupcov, tieto podania sú súčasťou spisu. Prvostupňový súd sa oboznámil s vyčíslením trov konania a odvolací súd sa s týmto vyčíslením trov konania stotožňuje.“

odôvodnenie výroku o trovách konania

- ▶ nález IV. ÚS 348/2011
 - z odôvodnenia nálezu ÚS SR
- ▶ „okresný súd v rozpore s povinnosťou náležitého odôvodnenia rozhodnutia odôvodnil svoje rozhodnutie o trovách konania priznaných ... bez toho, aby uviedol, za ktoré úkony právnej pomoci vykonané ich právnymi zástupcami bola náhrada trov právneho zastúpenia priznaná. Z prvostupňového rozsudku taktiež nemožno zistiť bližšie vymedzenie priznanej náhrady za stratu času a cestovných nákladov.“

poskytnutie plnenia z neplatnej kolektívnej zmluvy

- ▶ nálež I. ÚS 501/2011
- ▶ rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 123/2009 z 20. decembra 2010

§ 17

Neplatnosť právneho úkonu

- ▶ (1) Právny úkon, ktorým sa zamestnanec vopred vzdáva svojich práv, je neplatný.
- ▶ (2) Právny úkon, na ktorý neudelil predpísaný súhlas príslušný orgán alebo zákonný zástupca alebo na ktorý neudelili predpísaný súhlas zástupcovia zamestnancov, právny úkon, ktorý nebol vopred prerokovaný so zástupcami zamestnancov, alebo právny úkon, ktorý sa neurobil formou predpísanou týmto zákonom, je neplatný, len ak to výslovne ustanovuje tento zákon alebo osobitný predpis.
- ▶ (3) Neplatnosť právneho úkonu nemôže byť zamestnancovi na ujmu, ak neplatnosť nespôsobil sám. Ak vznikne zamestnancovi následkom neplatného právneho úkonu škoda, je zamestnávateľ povinný ju nahradiť.

poskytnutie plnenia z neplatnej kolektívnej zmluvy

nález I. ÚS 501/2011

- ▶ „v súlade so svojou ochrannou funkciou pracovnoprávna úprava (i teória) z hľadiska právnych následkov nerozlišuje medzi ničotným a neplatným právnym úkonom. ... pre možnosť domáhania sa náhrady škody v zmysle § 17 ods. 3 Zákonníka práce je **irelevantné, či ten ktorý právny úkon sa považuje za neplatný alebo či ide o jeho ničotnosť (neexistenciu).**“
- ▶ „ustanovenie § 17 ods. 3 Zákonníka práce, pojednávajúce o náhrade škody zamestnanca následkom neplatného právneho úkonu, sa ratio legis viaže na **akýkoľvek právnou normou (Občianskym zákonníkom alebo Zákonníkom práce) ukotvený dôvod neplatnosti.**“
- ▶ objektívna zodpovednosť zamestnávateľa

nezlučiteľnosť výkonu funkcie poslanca s pracovnoprávnym vzťahom

- ▶ nálezh IV. ÚS 92/2012
- ▶ starosta obce c/a poslanec obecného zastupiteľstva
- ▶ zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov
- ▶ poskytnutie primeranej lehoty na uskutočnenie úkonov smerujúcich k ukončeniu ppv
- ▶ výkon závislej práce zanedbateľnej intenzity ako prekážka výkonu verejnej funkcie

zákaz diskriminácie

- ▶ nálezh II. ÚS 471/2011
- ▶ antidiskriminačný zákon ako hmotnoprávny predpis sa musí aplikovať v znení účinnom kedy k tvrdenej diskriminácii došlo
- ▶ diferenciačné kritériá

právo na prerokovanie veci v prítomnosti účastníka – právo vyjadriť sa k dôkazom

- ▶ nálež II. ÚS 499/2012
- ▶ posúdenie žiadosti o udelenie poverenia – považuje sa za dokazovanie? je potrebné nariadovať pojednávanie?
- ▶ § 44 ods. 2 EP „súd preskúma žiadosť o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie, návrh na vykonanie exekúcie a exekučný titul. Ak súd nezistí rozpor žiadosti o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie alebo návrhu na vykonanie exekúcie alebo exekučného titulu so zákonom, do 15 dní od doručenia žiadosti písomne poverí exekútora, aby vykonal exekúciu, táto lehota neplatí, ak ide o exekučný titul podľa § 41 ods. 2 písm. c) a d). Ak súd zistí rozpor žiadosti alebo návrhu alebo exekučného titulu so zákonom, žiadosť o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie uznesením zamietne. Proti tomuto uzneseniu je prípustné odvolanie“.

právo na prerokovanie veci v prítomnosti účastníka – právo vyjadriť sa k dôkazom

- ▶ nálež II. ÚS 499/2012
- ▶ konanie (kontradiktórneho) pojednávania o žiadosti súdneho exekútora o vydanie poverenia odporuje aktuálnemu zneniu § 44 ods. 2 EP
- ▶ z hľadiska čl. 48 ods. 2 Ústavy SR treba postup súdu, ktorý pri rozhodovaní o žiadosti súdneho exekútora skúma obsah návrhu na vykonanie exekúcie, exekučného titulu a žiadosti súdneho exekútora na účely posúdenia ich súladu so zákonom, považovať za vykonávanie dôkazov

právo na prerokovanie veci v prítomnosti účastníka – právo vyjadriť sa k dôkazom

- ▶ nálež II. ÚS 499/2012
- ▶ Ak exekučný súd pri rozhodovaní o vydaní poverenia podľa § 44 ods. 2 Exekučného poriadku vykonáva iné dôkazy než tie, ktoré sú výslovne uvedené v citovanom ustanovení (exekučný titul, návrh na vykonanie exekúcie a žiadosť o vydanie poverenia), ako aj v prípadoch, keď exekučný stav (či už po vykonaní takýchto dôkazov, alebo bez toho) na ťarchu oprávneného reviduje skutkový stav, na ktorom je založený exekučný titul, **je povinný dať oprávnenému možnosť sa k takto vykonaným dôkazom a takto novo vytvorenej procesnej situácii vyjadriť**

právo na prerokovanie veci v prítomnosti účastníka – právo vyjadriť sa k dôkazom

- ▶ nálež II. ÚS 499/2012
- ▶ povinnosťou súdu dať je dať účastníkovi (oprávnenému) priestor, aby sa zoznámil s dôkazmi, ktoré súd vykonal, a skutkovými zisteniami, ktoré z nich vyvodzuje, a vyjadril sa k nim, ako aj aby prípadne navrhol iné dôkazy na vyvrátenie týchto skutkových zistení. Uvedený priestor nevyhnutne nevyžaduje konanie pojednávania, vyžaduje však písomné alebo ústne vypočutie oprávneného k uvedeným otázkam.

právo vyjadriť sa k veci

- ▶ nálež I. ÚS 483/2011
- ▶ rozhodnutie ESLP vo veci Helmes v. Švédsko z 29. októbra 1991 alebo aj Belzink v. Poľsko z 25. marca 1998
- ▶ opätovne preskúvaná otázka viny (podozrenia) obvineného alebo otázky, ktoré majú pre obvineného celkom zásadný význam pre ukladané opatrenia, je z hľadiska spravodlivého procesu v zmysle čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. c) dohovoru nevyhnutné, aby sa obvinený osobne zúčastnil konania pred odvolacím súdom a bola mu tak daná príležitosť a vytvorená možnosť osobne sa hájiť (aj spoločne so svojím právnym zástupcom) a vyjadriť sa k meritu veci

právo vyjadriť sa k veci

- ▶ nálež I. ÚS 483/2011
- ▶ zahlásenie sťažnosti do zápisnice bezprostredne po vyhlásení uznesenia nesmie obvinenému znemožniť písomne reagovať v rámci opravného konania na právnu a skutkovú argumentáciu súdu I. stupňa, uvedenú spravidla v odôvodnení napadnutého uznesenia. V takom prípade je potrebné obvinenému poskytnúť na písomné doplnenie jeho sťažnosti primeranú (zákonnú) dobu, ktorej dĺžku treba prispôbiť povahe vydávaného rozhodnutia v danom type konania (hoci aj väzobnom).

lehota na podanie odvolania

- ▶ nález III. ÚS 305/2011
- ▶ trojdňová lehota na doplnenie podania urobeného telefaxom (§ 42 ods. 1 OSP) je lehotou procesnou; pre jej počítanie, plynutie a zachovanie platia ustanovenia § 55 a § 57 OSP (vrátane jeho odseku 3). Opačný výklad, t. j. interpretovať zachovanie tejto lehoty ako výnimku zo všeobecného pravidla, nemá oporu v zákone a bol by aj v rozpore s účelom, ktorému má táto lehota slúžiť (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 219/2007 z 26. februára 2008).

lehota na podanie odvolania

- ▶ nález III. ÚS 305/2011
- ▶ včasnosť podania opravného prostriedku (odvolania) urobeného telefaxom treba posudzovať na základe okamihu jeho doručenia všeobecnému súdu. Pre zachovanie lehoty na podanie opravného prostriedku preto nie je rozhodujúce, kedy sa s týmto podaním príslušný zamestnanec všeobecného súdu oboznámil a aký dátum doručenia na ňom vyznačil, postupujúc pritom podľa podzákonných právnych predpisov, resp. interných predpisov všeobecného súdu

právo účastníka byť správne poučený

- ▶ nález II. ÚS 426/2011
- ▶ konajúci súd prvého stupňa procesneprávne chybné postupoval, keď v písomnom upovedomení o postúpení veci zaslanom sťažovateľovi a žalovanému opomenul týchto poučiť o práve namietať postúpenie veci do 15 dní od doručenia upovedomenia o postúpení
- ▶ **pokiaľ všeobecný súd poruší svoju povinnosť dať účastníkovi konania možnosť vyjadriť sa ku právne relevantnej otázke, no účastník konania aj bez výzvy súdu zaujme v tejto otázke stanovisko, spravidla nedôjde k zásahu do základného práva**

prieťahy v konaní

- ▶ Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje, a na použitie ktorých je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov.
- ▶ Iným právnym prostriedkom, ktorý poskytuje ochranu základnému právu konať bez prieťahov je sťažnosť na prieťahy podľa § 62 ods. 1 zákona o súdoch (m. m. I. ÚS 21/99, IV. ÚS 153/03, I. ÚS 33/05)
- ▶ „vigilantibus iuris“ – bdelym patrí právo

prieťahy v konaní

- ▶ Ištván a Ištvánová proti Slovenskej republike
 - ▶ Komanický proti Slovenskej republike
- z 22. októbra 2012, nadobudli právoplatnosť
12. júna 2013

prieťahy v konaní

- ▶ primeranosť dĺžky civilného konania je potrebné skúmať a preverovať v každom prípade jednotlivo vo svetle konkrétnych okolností prerokovávanej veci.
- ▶ **kritériá posúdenia** – charakter prerokovávanej veci (jej skutkovú a právnu zložitosť), závažnosť, rozsiahlosť či obťažnosť dokazovania, spôsob správania účastníkov a súdu v priebehu konania, o posúdenie prípadných osobitných okolností, ktoré môžu spôsobiť prieťahy v konaní, a tiež o to, čo bolo pri prerokovávaní veci pre sťažovateľa v hre, resp. aký malo konanie pre neho význam (napr. rozhodnutie ESLP Philis proti Grécku, 1997, Pélissier a Sassi proti Francúzsku, 1999, I. ÚS 257/08, I. ÚS 413/08 alebo I. ÚS 322/2010).

výklad § 501 Občianskeho zákonníka

- ▶ nález III. ÚS 48/2012
- ▶ § 501 OZ „ak sa vec prenechá ako stojí a leží, nezodpovedá scudziteľ za jej vady, ibaže vec nemá vlastnosť, o ktorej scudziteľ vyhlásil, že ju má, alebo ktorú si nadobúdateľ výslovne vymienil“
- ▶ koncepcia vyrovnania rizika

výklad § 141a ods. 1 OSP

- ▶ 1) Navrhovateľovi, u ktorého nie sú splnené predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov podľa § 138 v celom rozsahu a ktorý uplatňuje právo na zaplatenie peňažnej sumy prevyšujúcej 400-násobok životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, súd na návrh odporcu uloží, aby v lehote nie dlhšej ako 60 dní zložil preddavok na trovy konania. Na zloženie preddavku podľa prvej vety vyzve súd súčasne s uložením povinnosti navrhovateľovi v rovnakej lehote aj odporcu. Povinnosť zložiť preddavok na trovy konania nemá účastník, ktorého majetkové pomery ako dlžníka nemožno usporiadať podľa osobitného predpisu o konkurznom konaní. Ak navrhovateľ preddavok na trovy konania v určenej lehote nezloží a odporca, ktorý má povinnosť zložiť preddavok, ho zložil, súd konanie v lehote 15 dní od uplynutia lehoty na zloženie preddavku na trovy konania zastaví.
- (2) Výška preddavku podľa odseku 1 je päť percent z peňažnej sumy uplatňovanej navrhovateľom, pričom na príslušenstvo sa neprihliada.
- (3) O zložení preddavku na trovy konania rozhodne súd v lehote 15 dní od právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej alebo rozhodnutia, ktorým sa končí konanie; preddavok sa vždy použije najskôr na náhradu trov podľa § 148 ods. 1. Povinnosť zložiť preddavok na trovy konania nenahrádza povinnosť podľa § 141.
- (4) Ak je na jednej strane sporu účastníkov viac a každý z nich koná samostatne, uloží súd zložiť preddavok na trovy konania každému z nich, inak spoločne a nerozdielne.

► Ďakujem za pozornosť.